

Položaj žena u antičkoj Grčkoj

Razjedinjenost grčkih polisa i različito društveno uređenje vidljivo je i u odnosu prema ženi. Atena i Sparta jedini su grčki gradovi-države koji donose detaljnije podatke o položaju žena. U Ateni i Sparti postojale su skupine stanovnika koje nisu imale političkih prava, a njima su pripadali robovi, stranci i žene. Najviše podataka o položaju žena u antičkoj Grčkoj sačuvano je iz klasičnog i postklasičnog razdoblja. Položaj žena znatno se razlikovao od položaja muškarca. Žena u Ateni nije imala pravo na svoje mišljenje, a obrazovanje joj je bilo onemogućeno. Bila je podređena mužu, a njezina glavna zadaća bila je rađanje djece i održavanje kućanstva. Sparta je bila vojnička država u kojoj je svaki aspekt života bio podređen vojsci. I u Sparti je zadaća žena bila rađanje djece, ali to se tamo iznimno cijenilo jer je značilo rađanje novih ratnika. Muškarci nisu mogli upravljati ženama koje su dobile mogućnost sudjelovanja u političkom životu. U Sparti su obrazovanje i odgoj djevojčica i dječaka bili jednako važni, a izjednačena je i važnost tjelesne sposobnosti.

U Ateni je u 5. i 4. stoljeću prije Krista žena imala podređeni položaj. Položaj žene sveden je na položaj malo bolji od ropskog. Vodila je život odvojen od muškarca, čak i u kući, te joj je bilo dopušteno izlaziti samo prilikom vjerskih svečanosti i pogreba. Dok su muškarci provodili većinu svojeg vremena na trgovima ili obavljajući poslove, samo je robinjama bilo dopušteno izaći kako bi izvršavale svoje dužnosti. Žene u Ateni nisu imale niti političkih niti građanskih prava. Žene u Sparti, za razliku od žena u ostalim grčkim gradovima - državama, imale su pravo na posjed i veću slobodu kretanja iz jednostavnog razloga. Sparta je bila organizirana kao vojnički grad-država gdje su se muškarci veći dio svojeg života pripremali za rat, a žena je bila gospodarica kuće.

Obitelj u Ateni

U Ateni su se djevojke mogle udavati s dvanaest ili trinaest godina, ali se uglavnom čekalo da navrše četrnaest ili petnaest godina. Mladići u pravilu nisu stupali u brak prije osamnaeste godine života, tj. prije punoljetnosti. Upravo je to razlog čestih velikih dobrih razlika u atenskom braku. Za djevojku je o svemu odlučivao tzv. *kyrios*. On je mogao biti njezin otac, no ukoliko ga nije imala, bio je to brat po ocu, djed ili netko od zakonitih skrbnika (Kaulić, 2009: 58). Nakon udaje djevojka je bila u potpunosti podređena mužu (1).

U Homerovo doba, Grk je imao samo jednu zakonitu ženu. Iz ljubavnih veza s drugim ženama, često robinjama, proizlazila bi nezakonita djeca koja su odrastala uz zakonitu djecu. Djevojke se, prema starinskom običaju „kupovine žene“, prosilo bogatim darovima, a one su donosile miraz u muževu kuću (Kaulić, 2009: 57).

Tijekom mnogih stoljeća kuća je imala marginalnu ulogu u svakodnevnom životu Grka, naviknutih izvan kućnih zidova provoditi mnoge sate koje su posvećivali politici, radnim aktivnostima i razonodi. Stoga je kuća ponajprije imala funkciju skloništa tijekom noći, budući da se čak ni svi obroci nisu jeli u kući. Ona je bila „bijelom tamnicom“ u kojoj je najveći dio svojeg postojanja provodila grčka žena, posve nevažno kojeg je staleža (Durando, 1999: 52).

Bračna veza muškarca i žene bila je osnova nastanka obitelji (Erent-Sunko, 2007: 609). Svi odnosi vezani uz obitelj i brak u Ateni bili su određeni običajnim pravom (Erent-Sunko, 2007: 603). Većina članova atenske obitelji nije imala pravo sudjelovati u javnom životu niti je imala ikakvih građanskih prava (Erent-Sunko, 2007: 604).

Atenska je povijest bila obilježena pojavama kao što su ratovi, pogibije i kuga koje su nužno određivale način života i položaj svih članova društva. Želja za nadmetanjem i natjecateljski duh, kao i osjećaj za pravdu i moral, stvarali su dodatno opterećenje ozračju u kojem su muškarci bili nepobjedivi ratnici, a žene podčinjene domaćice koje su svoju podčinjenost shvaćale kao nepromjenjivo i prirodno stanje. Poslušnost žene mužu i djece roditeljima bila je duboko ukorijenjena u svijest naroda. Unatoč ženinu podčinjenju položaju i isključenosti iz javnog života, njezina uloga za razvoj društva vrlo je značajna jer je upravljala imanjem i brinula o povjerenim poslovima (posebice za vrijeme izbivanja muža) i na taj način pridonosila napretku cijeloga društva. O ekonomskoj sposobnosti domaćice mogla je ovisiti opremljenost muškog člana obitelji za rat (time i život), sudjelovanje u liturgijama, vjerski darovi (time i bliskost bogovima), zalihe hrane kao i višak za trgovinu (Erent-Sunko, 2007: 604-605).

Pojam *oikos*

Oikos je pojam koji podrazumijeva članove kućanstva, obitelj i robove, a unutar *oikosa* najснаžnija je veza između muškarca i žene kao društveno dopuštena, prihvatljiva i preporučljiva. No kao najmanja društvena i ekonomska jedinica, *oikos* snagom nadilazi bračno-

Prikaz žena u antičkoj Grčkoj

obiteljsku vezu jer osim osoba podrazumijeva dom, kuću, imanje, vlasništvo, domaćinstvo i cijelo gospodarstvo kao osnovu življenja i daljnjeg stvaranja (Erent - Sunko, 2007: 606). Prevlad muškarca smatrala se osnovnom činjenicom u odnosu između spolova u cjelokupnom povijesnom razvoju, a ne samo u Ateni, pa se takva činjenica ne može uzeti kao specifičnost ni atenskog društva ni starog vijeka. Vlast muškaraca nad ženama određena je, po Aristotelu, njihovom prirodom jer je "muško po naravi sposobnije vladati od ženskog" (Erent-Sunko, 2007: 608). Aristotel zamjera Spartancima što je njihov zakonodavac, zaboravljajući da je grad-država kao i dom podijeljen na dvoje (žene i muškarce), žene posve zapostavio, odnosno dao im preveliku slobodu ostavljajući ih da žive razuzdano. Takvo je mišljenje on stekao ne samo zbog načina njihova odijevanja, koje je bilo drugačije od atenskog, već i zbog načina života. Kada su se i Atenjanke počele odijevati slobodnije, što se možda dogodilo po uzoru na Spartanke, osnovana je posebna služba za nadzor nad njima – *ginaikonom* (Erent-Sunko, 2007: 608-609).

Prava i obveze članova obitelji

Ako atensku obitelj promatramo kao instituciju, jasno je da se od njezinih članova očekivalo određeno društveno prihvatljivo ponašanje. Iako to ponašanje nisu određivali (novo)doneseni propisi, već običaji duboko ukorijenjeni u svijesti naroda, država je doživljavajući običaj kao izvor prava, u određenim slučajevima i određenoj mjeri, sankcionirala ponašanje koje je bilo suprotno navodima predaka, dakle protuustavno. Pojedina se i kao član obitelji, najmanje atenske institucije, morao prije svega dokazati kao član šire društvene zajednice, kolektiva, te od njega dobiti odobravanje. Primjer je za to grčka književnost čije priče najčešće završavaju tragičnim i vrlo dramatičnim završetkom. Jedan od mnogobrojnih poznatih primjera drama je *Antigona* u kojoj se naslovna

junakinja suprotstavlja odluci svojeg moćnog ujaka – vladara – kako bi pokopala brata. Po svojoj vjernosti, odanosti i ustrajnosti poznata je Penelopa kao ideal u kojem se utjelovljuju sve grčke žene kao vrijedne domaćice, poslušne kćeri, ponosne majke i supruge (Erent-Sunko, 2007: 609).

Položaj žena u Ateni

U Ateni u 5. i 4. stoljeću prije Krista žena je imala podređen položaj i nije imala nikakvih građanskih i političkih prava (Kaulić, 2009: 57). Vodila je život odvojen od muškarca, čak i u kući, te joj je bilo dopušteno izlaziti samo prilikom vjerskih svečanosti i pogreba (Povijest, knjiga 2, 2007: 445). Dok su muškarci provodili većinu svojeg vremena na trgovima ili obavljajući poslove, samo je robinjama i siromašnim ženama bilo dopušteno izaći kako bi izvršavale svoje dužnosti. Siromašnije žene bile su prodavačice na tržnicama ili dojlje kako bi pomogle prehraniti obitelj (Erent-Sunko, 2007: 610-611). Žena je bila podređena mužu, koji ju je „nabavio“ s ciljem da mu rađa djecu i održava kuću (Povijest, knjiga 2, 2007: 445).

Kazalište, koje je odražavalo probleme atenskog društva, od polovice 5. stoljeća prije Krista svjedoči o ponekom znaku ženske emancipacije. Komediograf Aristofan o tome govori u djelima *Lizistrata* i *Žene u skupštini*, dok je Euripid u *Medeji* prvi na sceni prikazao nepravednost podređenosti žena u društvu: „Od svih živih i misaonih bića, mi žene smo najnesretnija vrsta... Muškarac, naprotiv, kada mu dosadi biti u kući s obitelji, izađe van te u društvu s prijateljem zaboravi na dosadu. Za razliku od njega, mi moramo uvijek gledati jednu te istu osobu. Govore da mi u kući živimo život bez opasnosti, dok se oni bore kopljima, ali to je pogrešno razmišljanje. Ja bih radije sudjelovala u tri bitke nego jednom rodila“ (Povijest, knjiga 2, 2007: 445). Čak i Ksenofont u djelu *Prihodi* opisuje najtradicionalnije i najkonzervativnije aspekte grčkog poimanja obitelji: „(Bog) je stvorio tijelo i dušu muškarca sposobnu da podnese hladnoću i vrućinu, putovanja i vojne pohode, dakle vanjske aktivnosti. Ženama, koje nisu bile tjelesno toliko snažne, Bog je namijenio kućanske poslove. Osim toga, Bog je ženama dodijelio zadatak čuvanja obiteljskih dobara, znajući da je za takvu obavezu dovoljna duša koja osjeća strah te je veći osjećaj (dio) straha dodijelio ženi nego muškarcu“ (Povijest, knjiga 2, 2007: 445).

Budući da žena utječe na državni poredak, Aristotel smatra da "gledajući na državni poredak, treba odgajati i žene kao djecu da budu valjani". Taj poznati i toliko puta u negativnom kontekstu citiran Aristotelov stav o ženama ipak svjedoči o građanskom statusu žena ma koliko one bile isključene iz javnog života ili obespravljene kao

članice obitelji (Erent-Sunko, 2007: 613). Posebice je od Perikla za atenski građanski status važan i status majke jer se od tada zahtijeva da su oba roditelja, a ne samo otac, atenski građani.

Atenjanke nisu imale pravo izlaziti iz svojih domova bez pratnje muških rođaka ili robinja, a isto je i s neudanim djevojkama. Smatralo se da ni ulica ni ono što se na njoj događa nije za žene. Iznimke su jedino svečanosti i kazališne predstave na koje su žene smjele odlaziti uz poštovanje odredbi o ponašanju i odijevanju. To ponašanje i odijevanje odredio je Solon za kojeg se ipak ne može reći da se prvi u "pisanim zakonima" bavio članovima atenskog domaćinstva. Već je to prije njega učinio Drakon svojim odredbama kaznenog zakona prema kojima muškarac može ubiti svakoga tko zavede ili siluje ženu pod njegovim skrbništvom. Prema nekim autorima, baš u toj odredbi krije se snaga obitelji i obiteljskog života u Ateni (Erent-Sunko, 2007: 614).

Atenjanke su bile vezane uz kuću i dom i kao aktivne sudionice demokracija ih nije uključivala. No netočno bi bilo reći da se uopće na njih nije odnosila. Ženinu ulogu u privatnom životu trebamo vidjeti kao jedan od stupova na kojima je izgrađena atenska demokracija, koja ju formalno ne uključuje, ali ju nužnošću njezina pripadanja atenskoj obitelji nije mogla niti isključiti. Povijesni se i socijalni konteksti ne naglašavaju kao obrana njezine podčinjenosti, već idu u prilog njezinu ugledu, odnosno njezinu položaju u odnosu na demokratske institucije, iako one na nju gledaju samo preko *ginaikonoma* (državnog službenika za nadzor ponašanja žena, tj. nadzor nad njihovim moralom). U *Politici* ga spominje Aristotel raspravljajući o nužnosti i korisnosti državnih službi. "Nadzornik nad djecom i nadzornik nad ženama" prema Aristotelu, "služba je više aristokratska no demokratska (jer tko bi branio izlazak siromašnim ženama?) ili oligarhijska (jer oligarhijske žene žive raskošno)" (Erent-Sunko, 2007: 615). Opis položaja Atenjanke u obitelji donosi Aristotel riječima koje (vjerojatno) odražavaju javno mnijenje: "U odnosu prema robovima, slobodne žene imaju savjetodavnu sposobnost, ali nemaju vlasti ni nad kim". Aristotelovo viđenje nastoje ublažiti pojedini (stariji) autori prema kojima se u kući žena veoma poštovala, što zaključuju iz položaja njezina stolca „koji je stajao do muževljeva“ te iz činjenice da je zapovijedala sluškinjama u unutrašnjem dijelu kuće i na gornjem katu (Erent-Sunko, 2007: 615).

Položaj žena u Sparti

Položaj žena u Sparti znatno se razlikovao od položaja žena u Ateni. Sparta je prema ženama bila vrlo liberalna, njihova je glavna uloga bila, kao i u ostatku antičke Grčke, rađati djecu, ali su u Sparti imale mnogo

bolji položaj jer je rađanje djece značilo rađanje novih ratnika, što je Spartancima bilo najvažnije (2). Zato je žena u Sparti imala veliku vrijednost, a bilo joj je omogućeno i obrazovanje. To je Spartanke činilo neovisnima pa su sudjelovale u političkom životu. Žene su u Sparti, gradu - državi u kojoj su muškarci rijetko bili kod kuće, morale biti samostalne, moćne, snažne i otvorene (2).

Za razliku od žena u ostalim grčkim gradovima - državama, Spartanke su imale pravo na posjed i veću slobodu kretanja, zato što je Sparta bila organizirana kao vojnički grad-država gdje se muškarci veći dio svojeg života pripremaju za rat, a žene su gospodarice kuće (3).

Odgoj

Prema Likurgovima zakonima svi su Spartanci među sobom bili jednaki (*homoioi*). No unutar spartijanske klase bilo je nejednakosti i žestokih borbi zbog zemlje. Stariji sin nasljeđivao je *klaros*. Ostali sinovi i kćeri bili su neosigurani (Lisičar, 1971: 88-89). Posebno krut i neljudski odnos prema ženi bio je u Sparti, gdje joj se uzimalo dijete i davalo drugoj na odgoj (Kale, 1990: 59). Naime, najdrastičnija je pojava u vezi s tim socijalnim problemom čedomorstvo, izlaganje „nezdrave“ djece na brdo Tajget (Lisičar, 1971: 88-89). Da bi se osposobili za vojničku i vojno - državničku službu, Spartanci su se od ranog djetinjstva za to pripremali posebnim odgojem. Spartansko se dijete do sedme godine odgajalo kod roditelja, a nakon toga u državnom vojnom odgajalištu s ostalom djecom. U tom odgajalištu djeca su se prema dobi i prema filama svrstavala u razrede i čete (Lisičar, 1971: 89).

Djevojke su do određene dobi imale jednak odgoj kao i dječaci te je i u njihovu odgoju naglasak bio na tjelesnom aspektu. Učile su jahati, upravljati kočijom, a natjecale su se na istim natjecanjima kao i muškarci, samo u drugim kategorijama (2).

Za razliku od Atenjanki, o školovanju o kojem nema spomena u vremenu demokratskih institucija, odgoj i obrazovanje mladih Spartanke bili su slični onima koje su prolazili dječaci, što je utjecalo na njihovo ponašanje, položaj i prava u obitelji (Erent - Sunko, 2007: 611). Posljedica spartanske djevojačke razgolićenosti, za razliku od atenske smjernosti u odijevanju koju je i Solon odredio zakonima, bila je, ne samo zdrav odnos prema tijelu, već i osjećaj djelomičnog izjednačivanja s muškim dijelom društva koje je oblikovala disciplina tijela (Erent - Sunko, 2007: 611).

Poslovi koje su obavljale žene

Za Atenu je bilo karakteristično da žena ne može voditi poslove niti se baviti obrtom (Erent - Sunko, 2007:

610). No siromašne su Atenjanke, da bi pomogle prehraniti obitelj, bile prodavačice na tržnicama ili dojilje (Erent-Sunko, 2007: 612). Radile su u trgovinama ili pekarama (1). Neki autori navode da je žena bez nazočnosti muža mogla sklopiti pravni posao. Žene robinje su pak, osim kućanskih poslova koje su gazdarice radile s njima (jer se kućanski poslovi nisu smatrali sramotnima), bile flautistice, gitaristice, plesačice, ali i hetere (Erent-Sunko, 2007: 612).

Iako se slobodne Grkinje, kao vjerojatno i njihove robinje, nisu mogle pohvaliti velikim kulinarskim umijećem, kuhanje za obitelj bio je njihov svakodnevni zadatak. Ipak, po tom pitanju Platon ih smatra sposobnijima od muškaraca, koji su bili zaduženi za nabavu hrane s tržnice (Povijest, knjiga 3, 2007: 86). Uostalom, kuće su bile opskrbljene i nekvarljivom hranom poput žitarica, vina, ulja i sličnih namirnica, za koje se nije moralo brinuti iz dana u dan, a mnoge obitelji bile su neposredno povezane sa selom odakle su dobivale svježe proizvode. I razni su prodavači na malo osobno trgovali po kućama (Povijest, knjiga 3, 2007: 86-87). Žene su sudjelovale u svakodnevnim obrocima sjedeći za stolom, možda na trijemu, u dvorištu ili čak u kuhinji koja je katkad bila mala i zadimljena. Svečani objedi i gozbe uz zabavu održavali su se u *andronu*, a žene bi sudjelovale samo ako bi se radilo o obiteljskom slavlju, npr. vjenčanju. Čak i u tim prilikama žene i djeca nisu smjeli ležati na naslonjačima za uzvanike (*klinai*), nego su slavlju mogli prisustvovati isključivo sjedeći na stolcima i klupama. Općenito u staroj Grčkoj zabava se u *andronu* smatrala nepodobnom za žene (Povijest, knjiga 3, 2007: 87). Svečana okupljanja popraćena jelom i pićem bila su iznimne prilike, dok se svakodnevni život odvijao u obiteljskom okružju. Iako izvoru pružaju bolji uvid u proceduru gozbi i slavlja nego u obiteljski život, to ne znači da žene nisu nigdje izlazile. Upravo svečanosti objeda predstavljaju najveći doseg njihovih života i rasonode (Povijest, knjiga 3, 2007: 87). Na takvim su zabavama „srce“ slavlja predstavljale pijanke, a postojale su i plesačice koje su bogatiji građani unajmljivali radi zabave te je prevladavala razuzdanost i raspuštenost (Povijest, knjiga 3, 2007: 87).

Žena u Grčkoj najveći je dio svojeg postojanja provodila zatvorena u kući, jedino ako nije izabrala moralno niži, ali socioekonomski zahvalan položaj *hetere*, koja je bila nešto između djevojke za zabavu u kulturnim krugovima, tajne ljubavnice ili pak prostitutke visokog ugleda (Durando, 1999: 52)¹. Pojam *hetere* u antičkoj Grčkoj označava žene koje su se obično isticale naobrazbom i poznavanjem književnosti i glazbe, a bile su i politički utjecajne (1). Najčešće su bile stranoga

1 Hetera se još naziva i kurtizanom (Povijest, knjiga 2, 2007: 445).

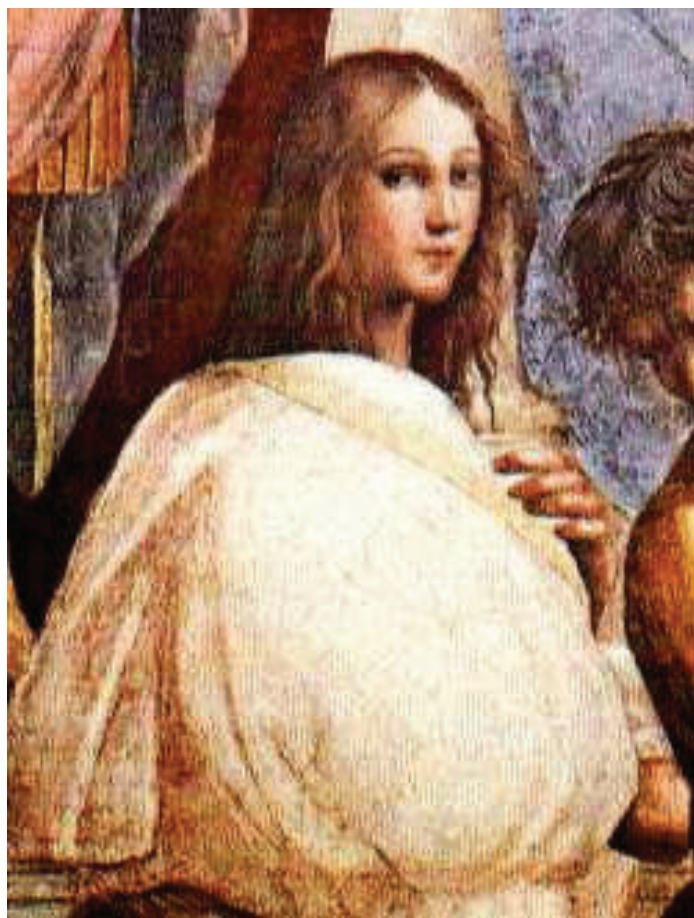
Prikaz hetera u antičkoj Grčkoj

podrijetla (4). Njihovo su društvo tražili najugledniji ljudi. Na glasu su bile hetere: Aspazija, poslije Periklova žena; Frina, Praksitelova ljubavnica i model za njegov kip Afroditice; Glikera, ljubavnica komediografa Menandra; Taida, miljenica Aleksandra III. Velikoga; Laida, s kojom su se družili filozofi Diogen iz Sinope i Aristip iz Kirene (3). U grčkoj književnosti opisali su ih Lukijan (*Razgovori hetera*) i Alkifron (*Pisma hetera*), a u modernoj P. Louÿs u zbirci *Bilitidine pjesme (Les Chansons de Bilitis)*. Hetera su postojale i uz hramove, npr. uz Afroditin hram u Korintu (4).

Poznate žene antičke Grčke

Povijest su pisali muškarci te zbog toga prevladavaju politički i vojni događaji u povijesnoj literaturi. Žene se zanemaruju kao aktivne sudionice u oblikovanju civilizacije. Prevladavalo je mišljenje da je aktivnost u javnom životu muška uloga, dok je privatnost doma domena žene (3). U literaturi se spominju lovac, obrtnik, umjetnik te se muškarci prikazuju kao jedini nositelji svake vrste napretka tijekom povijesti. Istina je da su žene u svim razdobljima bile aktivne, ali je to velikim dijelom zaboravljeno i zanemareno. Žene su obavljale niz djelatnosti i vještina koje su razvijale i generacijama prenosile (3).

Ipak, nisu sve žene pristale na robovski život i mnoge su ostavile traga u povijesti. Grkinja Agnodika (4. st. pr. Kr.) smatra se prvom poznatom ginekologinjom na svijetu. Liječila je žene prerušena u muškarca te je zbog svojih liječničkih uspjeha optužena da zavodi svoje pacijentice. Na sudu je otkrila da je žena i oslobođena je optužbi. **Hipatija** iz Aleksandrije (4. st.) prva je po imenu

Hipatija - prva poznata žena matematičarka

poznata matematičarka (3). Oko 400. godine dolazi na čelo Platonove akademije u Aleksandriji, gdje drži predavanja iz matematike i filozofije. Sudjelovala je i u pisanju mnogih poznatih matematičkih djela iz tog razdoblja. Bila je posljednja knjižničarka poznate Aleksandrijske biblioteke. Godine 415. ubila ju je grupa kršćana na cesti smatrajući da ženama nije mjesto u znanosti. Aspazija iz Mileta nazvana je "prvom damom Atene" jer se borila za školovanje žena. Koristila se pravom ne-Grkinje i oglušila se na pravila da žena mora biti kod kuće te je podučavala žene u njihovim kućama. Ni najstroža ograničenja nisu mogla spriječiti privatno učenje (3).

Žene u religiji

S obzirom na ograničenu ulogu žena u stvarnom društvu, iznenađujuće je koliko su žene bile zastupljene u grčkoj religiji. Atena, božica mudrosti i zaštitnica grada Atene, ističe se kao moćna figura koja utjelovljuje inteligenciju, hrabrost i čast. Ono što je zajedničko većini drevnih kultura, gdje je poljoprivreda bila presudna u zajednici, ženska plodnost bila je izuzetno važna i posebno se štovala (1). Kao najznačajnije grčke božice ističu se

Demetra - božica zemlje, ratarstva, plodnosti (5); Hera - vrhovna starogrčka božica, Zeusova žena i sestra te božica braka (6); Afrodita - božica ljubavi, ljepote i plodnosti, zaštitnica braka, obitelji i ljudske zajednice (7) te Artemida - božica mjeseca, lova, šuma, životinja i plodnosti (8).

Zaključak

Razjedinjenost grčkih polisa i različito društveno uređenje vidljivo je i u odnosu prema ženi. Atena i Sparta jedini su grčki gradovi-države koji donose detaljnije podatke o položaju žena, a najviše podataka sačuvano je iz klasičnog i postklasičnog razdoblja.

Položaj žena u Ateni sveden je na malo bolji položaj od ropskog. Žene nisu imale slobodu kretanja, a život im se svodio na boravak u kući. Poslovi kojima su se bavile bili su najčešće poslovi oko kuće. Robinjama i siromašnim ženama bilo je dozvoljeno boraviti izvan kuće kako bi pomogle prehraniti obitelj. Siromašne su žene bile prodavačice na tržnicama ili dojlje kako bi pomogle prehraniti obitelj. Žena u Grčkoj najveći je dio svojeg postojanja provodila zatvorena u kući, jedino ako nije izabrala moralno niži položaj *hetere* koja je bila nešto između djevojke za zabavu u kulturnim krugovima, tajne ljubavnice ili pak prostitutka visokog ugleda.

Položaj žene u Sparti bio je nešto bolji od položaja žene u Ateni. Iako je uloga žene i u Ateni i u Sparti bila rađanje djece, u Sparti se ona iznimno cijenila jer je značila rađanje novih ratnika. Uz to, žene su imale slobodu kretanja i sudjelovale su u političkom životu.

Ipak, nisu sve žene pristale na robovski život i mnoge su ostavile traga u povijesti. Grkinja Agnodika (4. st. pr. Kr.) smatra se prvom poznatom ginekologinjom na svijetu. Hipatija iz Aleksandrije (4. st.) prva je poznata matematičarka.

Bez obzira na ograničenu ulogu žena u društvu, bile su zastupljene u grčkoj religiji. Neke od najznačajnijih su Atena, Demetra, Hera, Afrodita i Artemida.

Summary

Monika Bereš,
The Status of Women in Ancient Greece

The division between Greek polis and different social structures are evident in the treatment of women. Athens and Sparta are the only Greek city-states which present more detailed information about the status of women. In Athens and Sparta there were groups of people which did not have political rights and the members of those groups were slaves, foreigners, and women. The most information

about the status of women in Ancient Greece is preserved from the classical and postclassical period. The status of women differed drastically from the status of men. A woman in Athens had no right to her own opinion and education was denied her. She was in service of her husband and her main duty was bearing children and taking care of the household. Sparta was a military state where every aspect of life was in service of the military. The duty of Spartan women was also bearing children, but that duty was greatly appreciated because it meant the birth of new warriors. Men could not control the women, who were given the opportunity to participate in politics. In Sparta, education, upbringing, and physical capabilities of girls were equally important as those of boys.

Literatura

1. Durando, Furio, 1999. *Drevna Grčka - zora zapada*, Mozaik knjiga, Zagreb.
 2. Erent-Sunko, Zrinka, 2007. *Obitelj u demokratskoj Ateni - institucija i polis u malom*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol.57, No3, Zagreb, str. 603.-627.
 3. Goldstein, Ivo (ur.), 2007. *Povijest, knjiga 2. - Egipt i Antička Grčka*, Biblioteka jutarnjeg lista, Europapress holding.
 4. Goldstein, Ivo (ur.), 2007. *Povijest, knjiga 3. - Helenizam i Rimska Republika*, Biblioteka jutarnjeg lista, Europapress holding.
 5. Kale, Eduard, 1990. *Povijest civilizacije*, 6. izdanje, Školska knjiga, Zagreb.
 6. Kaulić, Paula (2009). *Institucija braka i ceremonije povezane s time u grčko-rimskom svijetu*, Rostra: časopis studenta povijesti Sveučilišta u Zadru, Vol.2, No2, Zadar, str. 57.-69.
 7. Lisičar, Petar, 1971. *Grci i Rimljani*, Školska knjiga, Zagreb.
- ## Elektronički izvori
1. Cartwright, Mark, 2016. *Women in ancient Greece*, Ancient History Encyclopedia. <http://www.ancient.eu/article/927/> (18.2.2017.)
 2. Miše, Maja, 2004./2005. *Društveni položaj žene u antičkoj Grčkoj*, Fragmenti: časopis studentskog kluba arheologa Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Vol.2/3, No2/3, Impresum, Zagreb. <http://arheo.ffzg.unizg.hr/ska/fragmenti/2-3/drustveniPolozaj.htm> (16.12.2016.)
 3. Matotek, Višnja, 2010. *Hrvatski povijesni portal: Prava žena kroz povijest*, Elektronički časopis za povijest i srodne znanosti. <http://povijest.net/prava-zena-kroz-povijest/> (16.12.2016.)
 4. Skupina autora, 2012. *Hrvatska enciklopedija: hetera*, Leksikografski zavod Miroslava Krležje. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=25282> (16.12.2016.)
 5. Karas, Michael; Megas, Charilaos, 1997. *GreekMythology.com: Demetra*. http://www.greekmythology.com/Other_Gods/Demeter/demeter.html (19.2.2017.)
 6. Karas, Michael; Megas, Charilaos, 1997. *GreekMythology.com: Hera*. <http://www.greekmythology.com/Olympians/Hera/hera.html> (19.2.2017.)
 7. Skupina autora, 2012. *Hrvatska enciklopedija: Afrodita*, Leksikografski zavod Miroslava Krležje. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=710> (18.2.2017.)
 8. Skupina autora, 2012. *Hrvatska enciklopedija: Artemida*, Leksikografski zavod Miroslava Krležje. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=4039> (18.2.2017.)